

Pygamberimiziň keşbi, ahlagy we edebi: Haýa-şerimi

Category: Kitapcy, Pedagogika we edep-terbiýe, Sözler

написано kitapcy | 23 января, 2025

Pygamberimiziň keşbi, ahlagy we edebi: Haýa-şerimi

PYGAMBERIMIZIŇ KEŞBI, AHLAGY WE EDEBI

► HAÝA-ŞERIMI

Haýa-şerim söýgüli pygamberimizde paýrap açylan gül mysalydy. Ol hiç kimi kyn ýagdaýa salmazdy, üýtgeşik bir gaty ýylgyrmazdy. Kilçikligi, gopbamlygy asla halamazdy. Pygamberimiziň çagalygy hem-de ýetginjekligi Arabystanyň Hijaz diýen ýerinde geçipdi. Ol döwürde şol ýerlerde edep we haýa her hili öte geçýän adatlar bilen gurşalgydy. Beýik Resul olar ýaly adatlaryň hiç birine-de imrinmeýärdi. Allatagala gelejegiň buşlukçysyny bu ýaramaz urp-adatlara uýmakdan gorap saklapdy. Ol wagtlar Arabystanda Kábäniň daşyndan ýalaňaç aýlanmak, başgalaryň gözünüň önünde ýalaňaçlanyp ýuwunmak ýaly haýa-şerimden daş bolan dessurlar hem bardy. Pygamberimiz bu gelşiksiz hereketleri hemişe ýigrenerdi. Mekgede kakasynyň doganynyň goýunlaryny bakýan wagtlary Ol kureýş ýaşlarynyň oglan-gyz garyşyp edýän tomaşa-hezilliklerine bir gezek giden hem bolsa, şol ýere ýetmän bir daşyň üstünde, ýolda gözlerini uky бүрүп, uklap galypdy. Oýananda bolsa ol tomaşa-hezilligiň gutarandygyny görüpdi. Ol gaýdyp şonuň ýaly ýerlere barmandy.[1] Kábäniň dikeldilýän wagtlary Ol hem Abdulmutallybyň ogullaryna derek daş daşardy. Kureýşiň ýaşlary daşy eşikleriniň etegine toplan eginlerine goýup daşardylar, şeýtseler olaryň eginini agyрмаýardy. Ýöne eteklerini açan wagtlary olar haýa-şerimsiz görünýärdiler. Başy ýaş bolansoň, bir gezek hezreti Muhammet hem şeýle etmekçi bolupdy. Emma gizlin bir el (perişde) onuň etegini şeýle bir güýçli aşak dartýardy we pygamberi kureýş ýaşlarynyň düşen ýagdaýyndan gorapdy.[2] Pygamberimiz butlary ýigrenerdi. Olar üçin

berilýän sadakalara-tomaşalara goşulmazdy. Emma bir ýyl kakasynyň aýal doganlary (bibileri) oňa zorluk etjek boldular. Kureýş tiresinden bolan abraýly maşgalalaryň goşulyşyp, butlarynyň hatyrasyna edýän bir baýramçylygyna ýegenlerini hem alyp gitmekçi boldular. Hezreti pygamber heniz çaga-da bolsa, ol ýere gitmek islemeýärdi. Ýöne bibileri: «Munuň ýaly günde Abdyllanyň ýetimini öýde ýeke goýup gidip bolmaz, bu biziň abraýymyz üçin ýagşy däl» diýip pikir edýärdiler. Ýöne olar ýola düşenlerinde, pygamberimiziň gulagyna bir şaňňy owaz eşidilýär. Hezreti Muhammet ýykylýar, ýüzüniň reňk-peti öçýär. Bibileri ony goýup gitmekçi bolup, öýlerine alyp gaýdýarlar hem-de gaýdyp butlaryň hatyrasyna geçirilýän baýramçylyklara ony alyp gitmeýärler. Görnüşi ýaly, haýa-şerimden daş işlerden yslamdan öňki döwürde-de hezreti Muhammedi Allatagala öz penasynda saklapdyr.

Ebu Said el-Hudri (r.a) şeýle diýýär:

– Nebi haýa-şerimde öýde oturan uly gyzdan hem utanjaňdy.[3]

Resuly Kerimiň haýa-şeriminiň nähili bolandygy Ebu Said el-Hudri hezretleriniň bu sözlerinden has-da aýan görünýär. Pygamberimiz gybat etmezdi, gybaty gadagan ederdi, ýanynda kim-de bolsa biriniň gybaty edilse halamazdy. Ynsanlaryň hata goýberen kişiniň ýalňys-hatasyny ýüzüne basman, şol ýalňys-hatalar barada umumylaşdyryp köpçüluge gürrüň bererdi, adamlara beýle zatlardan çeke durmagy ündärdi.

Biçak utanjaň birini dostlary erbet gyssanlarynda pygamberimiz: «Ony erkine goýuň! Çünki haýa imandandyr» diýýär. Başga bir gezek sahabalaryndan birine: «Haýa ynsanyň zynatydyr» diýip, öwüt-ündew edipdir.

Bir zady berk bilinse ýagşydyr: haýa ynsan häsiýetiniň bezegidir. Haýa-şerimsiz millet bolmaz. Fazyleti arzuwlan ynsan üçin edep we haýa ylahy nurlae bilen örtülen täçdir, ony geýen her hili erbetliklerden halasdyr. Pedagogika we edep-terbiýe